Registered in Germany Europa Revue Journal
ISSN: 1862-6564 Vol. 6 No. 5 (2026) Published May 31, 2026

DEVELOPING STUDENTS' SPIRITUAL WORLD THROUGH NATIONAL VALUES IN PRIMARY EDUCATION

Yuldasheva Shaxlo Uchqun qizi

2nd-year student, Primary Education Program, Faculty of Pedagogy, Tashkent University of Applied Sciences

ANNOTATION

This article examines the development of primary school pupils' spiritual and moral values through national traditions. It proposes an original methodological framework entitled "From Values to Actions" and explores ways to integrate national values into education. Particular attention is given to fostering kindness, honesty, respect, responsibility, and cooperation between families, schools, and local communities.

KEYWORDS

primary education, national values, spiritual development, moral education, value-oriented learning, national identity, ethical decision-making, real-life situations, educational environment, original methodological framework.

BOSHLANG'ICH TA'LIMDA MILLIY QADRIYATLAR ORQALI O'QUVCHILARNING MA'NAVIY DUNYOSINI RIVOJLANTIRISH.

Yuldasheva Shaxlo Uchqun qizi

Toshkent Amaliy Fanlar Universiteti Pedagogika fakulteti, Boshlang'ich ta'lim yo'nalishi, 2- kurs talabasi

Elektron pochta: yuldashevashaxlo9@gmail.com Telefon: +998949430514

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada boshlang'ich ta'limda milliy qadriyatlar orqali o'quvchilarning ma'naviy dunyosini rivojlantirish masalasi yoritilgan. Milliy qadriyatlarni ta'lim jarayoniga singdirish usullari tahlil qilinib, «Qadriyatdan xatti-harakatga» nomli mualliflik metodik modeli taklif etilgan. Shuningdek, o'quvchilarda mehr-oqibat, halollik, hurmat va mas'uliyat fazilatlarini shakllantirishda oila, maktab va mahalla hamkorligining ahamiyati ochib berilgan.

KALIT SO'ZLARI: boshlang'ich ta'lim, milliy qadriyatlar, ma'naviy tarbiya, axloqiy fazilatlar, ma'naviy dunyo, pedagogik metod, mualliflik modeli.

АННОТАЦИЯ

В статье рассматривается развитие духовного мира учащихся начальных классов посредством национальных ценностей. Анализируются методы интеграции национальных традиций в образовательный процесс и предлагается авторская методическая модель «От ценности к поступку». Особое внимание уделяется формированию доброты, честности, уважения и ответственности, а также сотрудничеству семьи, школы и махалли.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: начальное образование, национальные ценности, духовный мир, духовно-нравственное воспитание, ценностно-ориентированное обучение, национальная идентичность, нравственный выбор, жизненная ситуация, воспитательная среда, авторская методическая модель.

Kirish

Bugungi kunda ta’lim tizimi oldida turgan muhim vazifalardan biri bilimli, mustaqil fikrlaydigan, ma’naviy yetuk va jamiyat oldidagi mas’uliyatini anglaydigan yosh avlodni tarbiyalashdan iborat. Ushbu vazifani amalga oshirishda boshlang‘ich ta’lim alohida o‘rin egallaydi. Chunki bolaning atrofdagilarga munosabati, yaxshilik va yomonlik haqidagi dastlabki tasavvurlari, o‘z xatti-harakatlarini baholash qobiliyati aynan shu davrda shakllana boshlaydi.Milliy qadriyatlar xalqning tarixiy xotirasi, turmush tarzi, axloqiy qarashlari, urf-odatlari, tili va madaniyatida mujassamlashgan ma’naviy merosdir. Ular avlodlar o‘rtasidagi ma’naviy bog‘liqlikni ta’minlab, yoshlarning o‘zligini anglashiga yordam beradi. Biroq qadriyatlarning tarbiyaviy kuchi ularni yod olish bilan cheklanmaydi. Bola halollik haqida bilishi mumkin, lekin kundalik vaziyatda rost gapirishga qiynalishi ham mumkin. Shu nuqtayi nazardan, milliy qadriyatlarni o‘quvchilarning kundalik hayoti bilan bog‘lash, ularni dars jarayonida muhokama qilish va amaliy faoliyat orqali mustahkamlash dolzarb pedagogik masala hisoblanadi.

Asosiy qism

Boshlang‘ich ta’limda milliy qadriyatlarning o‘quvchilar ma’naviy dunyosini rivojlantirishdagi pedagogik ahamiyati.

Bugungi kunda boshlang‘ich ta’lim oldida turgan muhim vazifalardan biri o‘quvchilarning nafaqat bilim va ko‘nikmalarini, balki ularning ma’naviy-axloqiy fazilatlarini ham rivojlantirishdan iborat. Chunki bolaning insonlarga munosabati, yaxshilik va yomonlik haqidagi dastlabki tushunchalari, o‘z xatti-harakatlarini baholash qobiliyati aynan boshlang‘ich ta’lim davrida shakllana boshlaydi. Ushbu jarayonda milliy qadriyatlar muhim tarbiyaviy vosita bo‘lib xizmat qiladi.Milliy qadriyatlar xalqning tarixiy tajribasi, urf-odatlari, an’analari, tili, madaniyati va axloqiy qarashlarida mujassamlashgan ma’naviy merosdir. Kattalarga hurmat, kichiklarga izzat, mehr-oqibat, halollik, mehmondo‘stlik, mehnatsevarlik, bag‘rikenglik va o‘zaro yordam kabi fazilatlar yosh avlodni tarbiyalashda muhim ahamiyatga ega. Bunday qadriyatlar orqali o‘quvchilar o‘z xalqining madaniy merosini anglaydilar va jamiyatda munosib yashash uchun zarur bo‘lgan axloqiy ko‘nikmalarni egallaydilar.Biroq milliy qadriyatlarni o‘rgatish faqat ularning mazmunini tushuntirish yoki maqollarni yodlatish bilan cheklanmasligi kerak. O‘quvchi halollikning ma’nosini bilishi bilan birga, kundalik hayotda ham halol harakat qilishni o‘rganishi lozim. Shu sababli qadriyatlarni ta’lim jarayoniga singdirishda nazariy bilimlarni amaliy faoliyat bilan bog‘lash muhimdir. Boshlang‘ich sinf o‘quvchilarining yosh xususiyatlarini hisobga olgan holda, milliy qadriyatlarni ertaklar, xalq maqollari, hikoyalar, rolli o‘yinlar, hayotiy vaziyatlar va guruhli topshiriqlar orqali o‘rgatish maqsadga muvofiq. Masalan, «Yaxshilik qil — yaxshilik top» maqoli asosida o‘quvchilar bilan yaxshilikning insonlar o‘rtasidagi munosabatlarga ta’siri muhokama qilinishi mumkin. Bunda bolalardan maqolning ma’nosini tushuntirish, hayotiy misollar keltirish va yaxshilik qilish mumkin bo‘lgan vaziyatlarni aniqlash so‘raladi.Milliy qadriyatlarni shakllantirishda o‘qituvchining shaxsiy namunasi ham alohida ahamiyatga ega. O‘qituvchining adolatli bo‘lishi, o‘quvchilarni tinglashi, ularning fikrlarini hurmat qilishi va va’dalariga amal qilishi tarbiyaviy jarayonning ta’sirchanligini oshiradi. Chunki bolalar ko‘pincha kattalarning xatti-harakatlarini kuzatish orqali muayyan munosabat va odatlarni o‘zlashtiradilar.Shuningdek, milliy qadriyatlarni o‘rgatishda bolaning mustaqil fikrlashiga imkon berish zarur.

Masalan, o‘quvchiga sinfdoshi yordamga muhtoj bo‘lgan vaziyat tasvirlanib, undan qanday yo‘l tutishi va nima uchun shunday qarorga kelganini tushuntirish so‘ralishi mumkin. Bunday topshiriqlar o‘quvchilarning axloqiy mulohaza yuritish, boshqa insonlarning holatini tushunish va mas’uliyatli qaror qabul qilish ko‘nikmalarini rivojlantirishga xizmat qiladi.Milliy qadriyatlarni fanlararo integratsiya asosida o‘rgatish ham samarali metodik imkoniyatlardan biridir. Ona tili va o‘qish savodxonligi darslarida xalq og‘zaki ijodi namunalaridan, tabiiy fanlarda tabiatni asrash va atrof-muhitga mas’uliyatli munosabatdan, tasviriy san’at darslarida esa milliy naqshlar, hunarmandchilik va tarixiy obidalar tasviridan foydalanish mumkin. Shu orqali o‘quvchilar milliy merosni turli yo‘nalishlarda o‘rganish bilan birga, uning kundalik hayotdagi ahamiyatini ham anglaydilar.

Demak, milliy qadriyatlarning pedagogik ahamiyati ularning mazmunini o‘rgatish bilangina belgilanmaydi. Ularni o‘quvchining hissiy tajribasi, mustaqil fikrlashi va kundalik xatti-harakatlari bilan bog‘lash ma’naviy tarbiyaning muhim shartlaridan biri hisoblanadi.

XULOSA

Boshlang‘ich ta’limda milliy qadriyatlar orqali o‘quvchilarning ma’naviy dunyosini rivojlantirish uzluksiz, maqsadli va amaliy faoliyatga asoslangan pedagogik jarayondir. Ushbu jarayonning samaradorligi o‘quvchilarga qadriyatlar haqida ma’lumot berish bilan cheklanmasdan, ularning mazmunini tushunish, kundalik hayotda qo‘llash va o‘z xatti-harakatlarini tahlil qilish imkoniyatlarini yaratishga bog‘liq.Maqolada olib borilgan nazariy tahlil asosida quyidagi xulosalarga kelindi.Birinchidan, milliy qadriyatlar o‘quvchilarda milliy o‘zlikni anglash, mehr-oqibat, halollik, mehnatsevarlik, mas’uliyat va o‘zaro hurmat kabi fazilatlarni rivojlantirish uchun muhim tarbiyaviy imkoniyatga ega.Ikkinchidan, boshlang‘ich sinf o‘quvchilariga qadriyatlarni o‘rgatishda xalq og‘zaki ijodi, hayotiy vaziyatlar, rolli o‘yinlar, guruhli topshiriqlar va o‘qituvchining shaxsiy namunasidan foydalanish maqsadga muvofiq.Uchinchidan,

maqolada taklif etilgan «Qadriyatdan xatti-harakatga» modeli qadriyatlarni anglash, his etish, amalda qo‘llash va o‘zini baholash bosqichlarini o‘zaro bog‘laydi. Ushbu modelni boshlang‘ich sinf mashg‘ulotlariga moslashtirish orqali milliy qadriyatlarni o‘quvchilarning kundalik faoliyati bilan bog‘lash mumkin. Biroq uning samaradorligini aniqlash uchun amaliy tadqiqot o‘tkazish talab etiladi.

Umuman olganda, boshlang‘ich ta’limda milliy qadriyatlarni o‘rgatishning muhim maqsadi bolaga tayyor qoidalarni yodlatish emas, balki ularni ongli ravishda tushunadigan, o‘z xatti-harakatlari uchun mas’uliyatni his qiladigan va boshqalarga hurmat bilan munosabatda bo‘ladigan shaxsni tarbiyalashdir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O‘zbekiston Respublikasi. Ta’lim to‘g‘risidagi Qonun. O‘RQ-637-son, 2020-yil 23-sentabr.

2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 28-yanvardagi PF-60-son Farmoni. 2022–2026-yillarga mo‘ljallangan Yangi O‘zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to‘g‘risida.

3. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023-yil 11-sentabrdagi PF-158-son Farmoni. O‘zbekiston — 2030 strategiyasi to‘g‘risida.

4. Forobiy, Abu Nasr. Fozil odamlar shahri. Toshkent: Xalq merosi, 1993.

5. O‘zbekiston Respublikasi. Umumiy o‘rta ta’limning davlat ta’lim standartlari va tegishli o‘quv dasturlari. Amaldagi rasmiy nashrlar.

6. O‘zbekiston Respublikasi qonunchilik ma’lumotlari milliy bazasi — LexUZ. Ta’lim va tarbiyaga oid me’yoriy-huquqiy hujjatlar. https://lex.uz/